

El coll del pou

(ALDC, III, 725. El *coll* del pou o de la cisterna)

La 'barana al voltant de la boca d'un pou' coneix una gran diversitat de noms, una gran part dels quals de caràcter local. La seva motivació es troba en funció de: **1**) una metàfora antropomòrfica: *coll*, der. del llat. COLLUM; *boca* 29, 50, 100, 144, del llat. BŪCCA, amb el der. *bocatge* 117, pròpiament "on comença el pou"; **2**) la barana que l'envolta: *barana*, var. *baranda* 49, 137, der. *barandat* 115, compostos *rebarana* 149 i *rebaranda* 138; *mur* 160, *muro* 93, 123 (← cast.); *muralla* 34; *paret*, *paretò* 167, dim. de *paret*; *tanca* 101, deverbals de *tancar*; *margela* 9 (← fr. *margelle*, der. de *marge*); *ampit* 117 (< ANTE-PECTUS 'davant del pit'); *estacada* 37 (← 'protecció'); *envallat* 134, der. de *vall* (< llat. VALLUM 'estacada'); *parapou* 13; *parapet* 'ampit' 11 (← it. *parapetto*); *bordillo* 108 (← cast.); *vora* 30, 120, 126, i der. *vorera* 45; *rebord* 2 (← fr. compost de *bord* 'vora'); *pedris* 9, 26, 31 o *pedra (del pou)* 119; *pilastra* 'peça de barana' 138; *mota* 73, 151, des de 'pedres per a tancar un espai'; *barralla* 6, der. de *barra*, *barrons* 95;

repisa 142 (var. *repija* 130) (← cast. *repisa*), pel fet de servir de suport; **3**) la forma circular: *volta* 33, 102; *anell* 162, 164, 165 i el femení *anella* 127; *virolla* 1; *dolla* 179; *torn* 5; *redondel* 138 (← cast.); *andador* 128 (← cast.); **4**) la situació: *davantall* 36, 37, 42; *damunt (del pou)* 156; *solera* 23, damunt el sòl; **5**) l' 'extrem superior': *capcina* 104 ← 'part superior', com *curoll* 'part que sobresurt' 67 (< llat. COROLLA 'coroneta'), *brocal* i *brocalada* 153, der. de *broc* 44, des de l'originari 'punta de branca'; **6**) l' 'arc per a penjar-hi la corriola; coberta d'obra': *torreta* 57; *caputxa* 181; *capella* 83, 84, 177, 182, 185 i el dim. *capelleta* 146; *caseta* 106, 118; *caixa* 163; *garita* 116 (← fr. ant. *garite*), des de 'caseta de sentinella'; *vestit* 56.

Des d'una vessant geolingüística destaca el repartiment de *barana* i *coll* per a gairebé tot el domini i la limitació de *brocal* al valencià.

Són mots normatius *coll*, *barana*, *brocal*, i presents en la definició, *bocal*, *boca* i *brancal*, des del DG₁, 1932.

